

Rapport

Makt og muligheter 2022

3-4.november

BOLIG TALT

- alle trenger et trygt
og godt hjem!

Makt og muligheter 2022

BOLIG TALT – alle trenger et trygt og god hjem!

Innledning

TORSDAG 3.NOVEMBER

Velkommen

BOLIG TALT – hvorfor er vi her?

Sofaprat med Samarbeidsforum mot fattigdom i Norge (SF) v/

Cathrine Austrheim - Alendeforeldreforeningen

Johan Lothe - WayBack

Fredrik Nilsson - RIO

Anne-Rita Anddal - Leieboerforeningen

BOLIG TALT – hva vet vi om boligsektoren i Norge i dag?

Ingar Brattbakk – forsker OsloMet og BOVEL

Gruppearbeid – hva er et trygt og godt hjem?

BOLIG TALT – hvem gjør hva?

Panelsamtale med

Erik Simensen, Husbanken

Anne Gamme, Kommunenes interesseorganisasjon (KS)

Hajar Banhammou, Brukerrådet til Kommunal- og

distriktsdepartementet (KDD)

Ingjerd Sælid Gilhus, OBOS

Kathrine Standal. Trondheim boligstiftelse

BOLIG TALT – hvordan ser fremtiden ut?

Vi skaper Mulighetsgata

Svartlamoen - Kathrine Standal

Ormsundveien Økogrend- Arild Eriksen

Tøyen Boligbyggerlag - Ole Pedersen

Byantropologene - Katja Bratseth

FREDAG 4.NOVEMBER

BOLIG TALT – hva vil vi si til politikerne?

Gruppearbeid

Politikerpanel med:

Marian Hussein (SV) - Helse og omsorgskomiteen

Haakon Riekeles (V) - byutviklingsutvalget i Oslo bystyre

Sofia Rana (Rødt) – byutviklingsutvalget i Oslo bystyre

Maria Zähler (FrP) - nestleder i Oslo FrP, vara på Stortinget

Håkon Snorheim (H) - nestleder Unge Høyre

Vedlegg:

- evaluering

- deltakerliste

Innledning

Makt og Muligheter er Samarbeidsforum mot fattigdom i Norge (SF) og Batteriene sin årlige nettverkskonferanse. Konferansen er en møtested for bygging av kunnskap og nettverk. Konferansen er nasjonal og samler rundt 80 deltakere fra ulike frivillige organisasjoner.

Et mål med konferansen er å skape slagkraftige organisasjoner i kampen for sosial rettferdighet:

- Øke kompetansen i organisasjonene og fremme politisk påvirkning
- Bygge nettverk på tvers av organisasjonene fra hele landet

Makt og muligheter 2022, BOLIG TALT- alle trenger et trygt og godt hjem, ble arrangert 3-4.november på Park Inn by Radisson Oslo Airport Hotel West. I arbeidsgruppen for konferansen satt Anita Lesteberg fra FØL Norge, Cathrine Skårn fra Leieboerforeningen/SF, Kine Nilsen Myre fra Batteriet Trondheim, Tea Skogsrud og Sidsel E. Aas fra Batteriet Oslo.

Denne rapporten, utarbeidet av Sidsel fra Batteriet Oslo basert på referat skrevet av Eva og Stine fra Batteriet Midt-Norge, Ingrid og Andrea fra Batteriet Sør, er ment å gi en kort oppsummering av hva som ble diskutert og hvem som deltok i de ulike panelsamtalene i løpet av de to dagene konferansen varte. Helt til slutt i rapporten finnes det en oversikt over alle deltakere og en evaluering av konferansen.

Programmet

Utgangspunkt for valg av tema på makt og muligheter 2022 var Samarbeidsforum mot fattigdom i Norge sin kampanje frem mot kommunevalget 2023 - Alle trenger et trygt og godt hjem (alletrengerehjem.no) og Regjeringens nasjonale strategi for den sosiale boligpolitikken - Alle trenger et trygt hjem (2021 – 2024).

Konferansen hadde som mål å belyse de ulike kapitlene i den nasjonale strategien med et særlig fokus på kapittel 2 – Leie skal være et trygt alternativ og kapittel 3 – Sosial bærekraft i boligpolitikken.

På konferansens første dag hadde vi besøk av forskere, byråkrater og boligforvaltere for å få deres innspill på hvor langt vi har kommet med utgangspunkt i strategien og hva er det som mangler når det gjelder å sikre alle et trygt og godt hjem. I tillegg var det i programmet lagt opp til noe vi kalte Mulighetsgata, der vi så litt nærmere på alternative boformer med fokus på sosial bærekraft der deltakerne ble invitert til å være med på å forme fremtidens Mulighetsgate.

På dag 2 av konferansen jobbet deltakerne i grupper for å diskutere hvilke spørsmål de ønsket å stille politikerne, som deltok i et panel på slutten av dagen. Partier representert i panelet var Høyre, Venstre, Rødt, SV og FrP, som alle måtte svare for hvordan deres parti vil bidra til en bedre og mer rettferdig sosial boligpolitikk.

Torsdag 3.november

BOLIG TALT – velkommen

Velkommen til Makt og muligheter ved konferansierene Sidsel Aas fra Batteriet Oslo og Cathrine Skårn fra Leieboerforeningen/SF.

Makt og muligheter er et samarbeid mellom Batteriene og Samarbeidsforum mot fattigdom i Norge (SF).

Utgangspunktet for årets tema - BOLIG TALT – alle trenger et trygt og god hjem - er SF sin boligkampanje – Alle trenger et trygt og god hjem og Regjeringens boligsosiale strategi– Alle trenger et godt hjem(2021 – 2024).

Samarbeidsforum mot fattigdom i Norge (SF) er et landsdekkende nettverk av brukerorganisasjoner med bred og verdifull erfaring som brukere av velferdstjenestene. SF sin visjon er et Norge uten fattigdom og sosial ekskludering. SF vil at marginaliserte grupper skal ha makt og politisk innflytelse, og har som oppdrag å avdekke forhold ved samfunnet som skaper og opprettholder fattigdom og urett-

ferdighet. Retten til et trygt og godt hjem er sentralt for at folk skal oppleve et godt liv. SF sin boligkampanje skal sette søkelys på konsekvensene ved dette.

Regjeringen har i sin strategi fastsatt følgende mål for å forsterke innsatsen i årene som kommer:

- Flere skal kunne eie egen bolig (kap. 2)
- Leie skal være et trygt alternativ (kap. 3)
- Sosial bærekraft i boligpolitikken (kap. 4)
- Tydelige roller, og nødvendig kunnskap og kompetanse (kap. 5).

I strategiperioden vil regjeringen rette en særskilt innsats mot dem som står i fare for å bli eller er bostedsløse, barn og unge, og personer med nedsatt funksjonsevne.

På konferansen Makt og muligheter BOLIG TALT, tok vi utgangspunkt i den nasjonale strategien for å se på de ulike sidene av boligmarkedet, og ikke minst løfte fram alternative løsninger i et framtidsperspektiv.

BOLIG TALT – hvorfor er vi her?

Etter å ha vist SFs kampanjefilm – Alle trenger

et trygt og godt hjem, inviterte **Anita Lesteberg (FØL (For Økt Levestandard))** fra arbeidsgruppen for konferansen, følgende representanter fra SF til en sofaprat:

- Cathrine Austrheim fra Aleneforeldre-foreningen
- Fredrik Nilsson fra RIO (Rusmisbrukernes interesseorganisasjon)
- Johan Lothe fra WayBack- Livet etter soning
- Anne-Rita Andal fra Leieboerforeningen.

Kort oppsummert sa representantene fra SF litt om bakgrunnen for kampanjen Alle trenger et trygt og godt hjem og spørsmålet rundt hva som er et trygt og godt hjem.

Essensen i norsk boligpolitikk er at vi skal bo trygt og godt, men hva betyr det? Leieboerforeningen har spurt Oslo kommune, men de kunne ikke definere det. Men FN har definert det og sier at adekvat bolig – er en bolig som er god nok ifølge gjeldende standarder. Det handler også om retten til å bestemme hvor man skal bo, bestemme når man skal flytte, botrygghet, avstand til jobb/skole/barnehage osv.

Trygt og godt har noe med bomiljøet å gjøre, men handler også om økonomisk trygghet. Behovet for en trygg bolig kan være ulikt ut fra situasjonen den enkelte befinner seg i, som når man har vært på behandling og blitt rusfri er det svært problematisk å bli plassert på samme sted en bodde før en var i behandling.

Leiemarkedet er for eksempel ikke tilpasset familier med barn. Når man har barn er det spesielt viktig med forutsigbarhet (slippe å bytte skole, barnehage, nye venner etc.)

Manglende mulighet til å komme inn på boligmarkedet gjelder også dem som har jobb og inntekt. Det er et overveldende flertall av dem som eier bolig i Norge, men antall leietakere har økt med 90.000 over de siste 5 årene. Leieboerne faller ofte utenfor, også når det settes søkelys på bolig. Trenger flere tiltak for leiesektoren. Vi har sviktet leieboere ved å være for opptatt av at alle skal eie. Det er ikke realistisk å tro at alle skal eie – når antall leietakere fortsetter å øke. Derfor må vi sikre gode og fine boliger også på leiemarkedet. I Oslo har man den laveste andelen kommunale boliger for dem med behov sammenlignet med resten av Norge.

SF-representantene i sofaen hadde følgende forslag til tiltak:

- Be de profesjonelle leie ut 10% av utleiemassen til dem som har sosiale behov.
- Drive lobbyvirksomhet ovenfor politikere.
- Sammen kan vi stå sterkt.
- Løfte blikket og forstå at dette gjelder veldig, veldig mange.
- Bostøtteordning
- Tiltak for å hindre at de som akkurat er kommet inn, ikke faller ut igjen.
- Flere kommunale boliger.

- Tilskudd fra Husbanken til kommunale utleieboliger er tatt vekk, denne må tilbake.
- Leie til eie – mer av dette.
- At flere får tilgang til kommunale boliger, også de som ikke er veldig vanskeligstilt – på denne måten vil man oppnå at folk med ulik økonomi bor sammen.

BOLIG TALT – hva vet vi om boligmarkedet i Norge i dag?

Boligsektoren i Norge i dag - Fakta og perspektiver v/ Forsker Ingar Brattbakk (AFI, OsloMet, BOVEL).

Forsker Ingar Brattbakk fortalte om Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) og BOVEL, senter for bolig- og velferdsforskning som finansieres av Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD). Deres hovedtemaer er lavinntektsgruppers boligkarriere, leiemarkedet og effektene av boforhold. Brattbakk har forsket mye på bolig og særlig på leiemarkedet, inkludert bolig by, stedsutvikling, medvirkning og nabolagets betydning.

Han la frem et overblikk over den norske boligsektoren, eie eller leie, med et særlig søkelys på hva som preger det norske leiemarkedet; privat utleie, kommunal utleie, nyte modeller. Bolig er en av søylene i velferdsstaten i tillegg til utdanning, helse/sosial, arbeid/inntektssikring.

I Norge har vi høy bolig standard og generelt gode bo- og nærmiljøer. Den er ofte vurdert som vellykket for 8 av 10 nordmenn, men de endringene som skjer i samfunnet nå påvirker også de som eier.

Mange sitter med mye gjeld og får store utfordringer. Boligmarkedet er en av de viktigste kildene til ulikhet i Norge, og det å leie er ofte overlatt til markedskreftene. Det er et økende antall som leier boligen sin, særlig blant lavinntektsgrupper.

Norge har et markedsbasert system med lite regulering, der Brattbakk viste til ulikheter i de skandinaviske landene, med ulike systemer i forhold til eie og leie.

Han ga et lite historisk tilbakeblikk på hvordan boligmarkedet i Norge har utviklet seg:

Den lange etterkrigstidens boligpolitikk (ca. 1951-1981)

- Statsstøttet ikke-kommersiell boligbygging for folk flest, regulerte boligmarkeder og individuell og kooperativ selveie.
- Boligpolitikken ikke bare noe som var rettet mot «fattige» eller «vanskeligstilte».

Deregulering og omforming 1982-2004:

- Systemskiftet gjennomføres
- Aktører innenfra, ovenfra, utenfra og nedenfra slet, rev og dyttet det gamle systemet overende. En ny boligpolitikk skapes: deregulering av boligmarkedet & Husbanken fra «boligbank» til velferdsetat for vanskeligstilte.

Den nye boligpolitikken (Ca. 2004-2022)

- Markedsbasert/utbyggerstyrt boligforsyning (Nordahl, 2012; 2018), idealet om velfungerende boligmarkeder, selektive boligsosiale virkemidler og «eierlinja» (også langt ned i inntektsfordelingen). Et av de mest markedsorienterte og eiervennlige boligregimene i Europa – svært få sosiale utleieboliger og beskjedne støtteordninger.

- Boligprisene i byene er høye – dette gjelder også i mange utsatte byområder. Høye bo-utgifter i byene = det er ekstra dyrt å være fattig i de store byene. Barn i lavinntektsfamilier, de bor ofte i leide boliger, ofte trangt, mer konsentrert i de samme nabolagene i større byer og gjerne sammen med andre grupper som har utfordringer som påvirker oppvekstmiljøet.

Hva er det som særlig preger privat utleiesektor:

- Svært varierende forhold
- Uryddige forhold, diskriminering, sosiale utfordringer
- Dårligere standard
- Trangboddhet, mugg/råte, bokvaliteter
- Preget av små og ikke-profesjonelle utleiere: sokkelleiligheter og hybler.
- Ustabil – via nettverk, lett å skifte ut
- Liten, men voksende, profesjonell utleiesektor
- Svært varierende kvalitet og ryddighet. Stort

sett i større byer. Tendenser til segmenter rettet mot «de som ingen andre vil leie ut til»

Kommunale boliger for vanskeligstilte i Norge – en av de mest behovsprøvde og markedsorienterte sosiale boligsektorene i Europa

- Liten boligsektor, 2-4 prosent av boligmassen avhengig av definisjon
- Behovsprøvd boligtildeling
- Tidsbestemte husleiekontrakter (3 år)
- Markedslignende husleier og bostøtte/sosialhjelp til de fattigste
- Mulighet for “downsizing” og “upsizing” i takt med endringer i husholdningsstørrelse
- Lite regulert/ingen individuell rettighet: Få statlige styringssignaler, lite oppmerksomhet på nasjonalt nivå
- Et midlertidig tilbud til de som ikke har eller står i fare for å miste et “trygt og godt hjem” på det private markedet. Gjennomstrømningstanken: de mest ressurstærke bør flytte for å gjøre plass til enda mer vanskeligstilte husholdninger.

Noen evige dilemmaer – en boligsektor som skaper sine egne problemer og må håndtere alle andres?

- Bostabilitet vs. sirkulasjon
- Subsidiere boliger eller folk? Springbrett eller innelåst?
- Spredning vs. konsentrasjon
- Hensynet til beboer, naboer og nabolag.
- Sterk behovsprøving, sirkulasjonsstrategier og tidsbestemte kontrakter – oppskrift på dårlige bomiljø? Kan alle bo? Har avinstitusjonaliseringen gått for langt?
- Er det mulig for innsatte å beholde boligen sin mens man er under soning?

Ifølge Brattbakk er det på tross av veldig mye innsats, fremdeles mange utfordringer, som i stor grad skyldes manglende samarbeid mellom de ulike sektorene som jobber på feltet. Han gikk deretter videre til å si noe om hva det er som skiller eiemarkedet fra leiemarkedet?

De to boligsektorene, eie og leie

- både rikdom og fattigdom arves gjennom disse systemene. For eksempel, subsidier gjennom skatt, fordi vi har valgt at alle skal eie boliger i Norge.

Eiermarkedet:

- Trygt
 - Stabilt
 - Høy standard
 - Bygger opp formue/kapital
 - Subsidier
 - Lav beskatning
- Utleiemarkedet:
- Utrygt
 - Ustabil
 - Dårlig standard & trangboddhet
 - Ingen oppbygging av formue
 - Kun subsidier til de aller mest utsatte
 - Større fleksibilitet og frihet

På tide med en tredje boligsektor?

Brattbakk viste til at det er mange nye initiativ, og selv om det fortsatt er litt uklart hva som menes med det kan allikevel noen stikkord være:

- Ikke-kommersiell – lavere boutgifter
- Kan være både eie og leie
- Ikke behovsprøvd?
- Stabilt
- Sterkere beboerdemokrati og medvirkning
- Mulighet for egeninnsats
- Sterkere demokrati, kan ha positiv effekt for bærekraft og positive bomiljø.

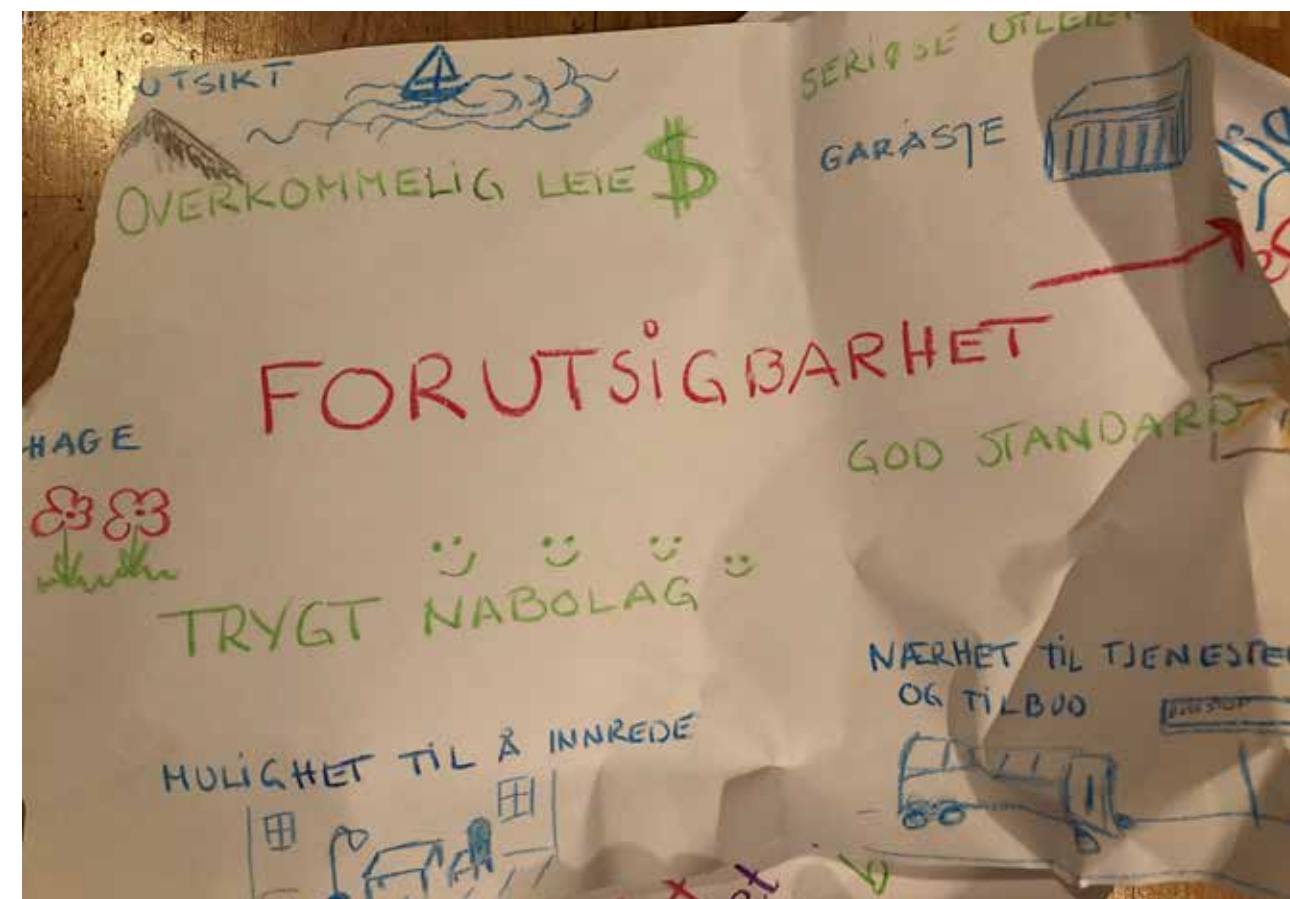
Til slutt ga Ingar Brattbakk en kort oppsummering av det han hadde snakket om:

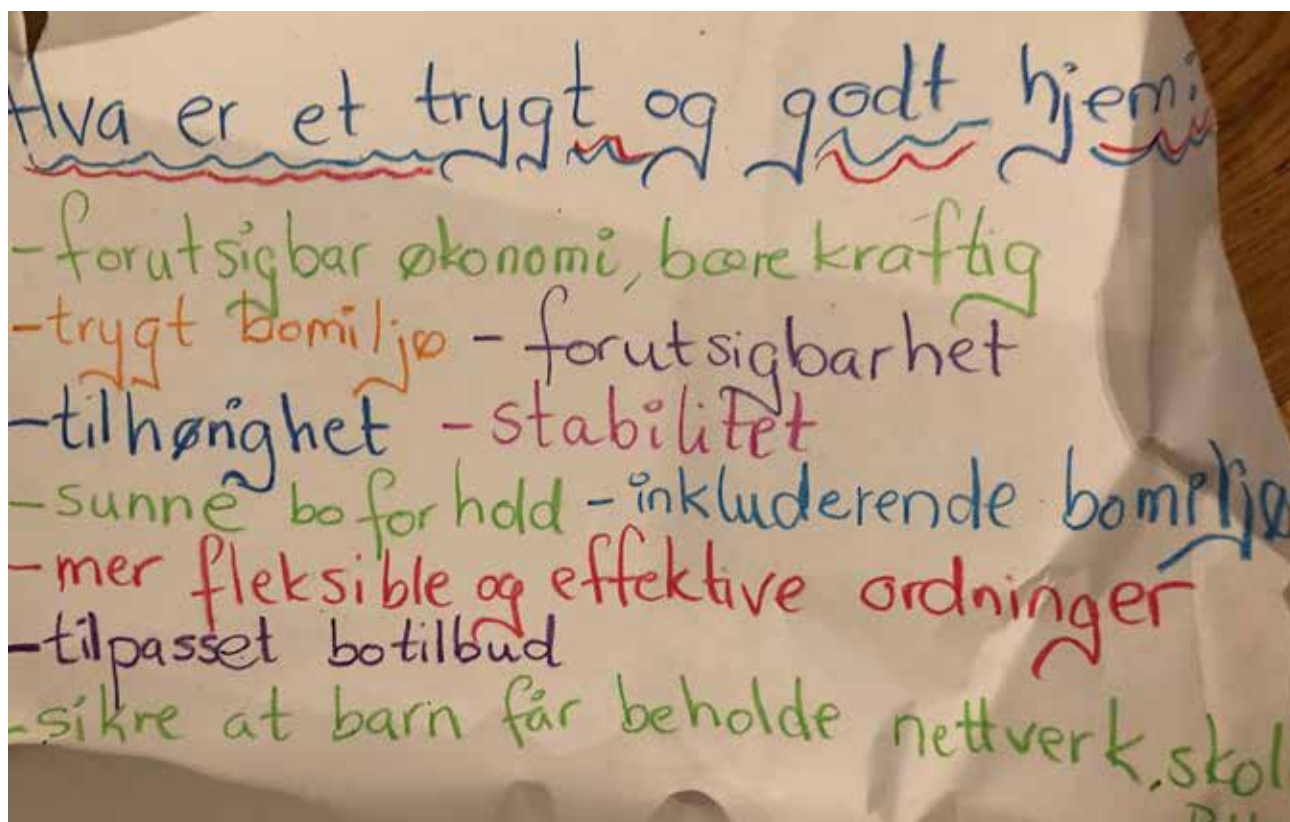
- Boligmarkedet skaper og forsterker sosial ulikhet
- Bolig som et hjem eller en vare
- Å eie bolig har mange fordeler – og subsidieres i tillegg betydelig av staten
- Å bo til leie
- Utrygt og ustabil
- Dårligere standard
- Et forslag fra Leieboerforeningen - Boligmerket for leieboliger – en slags sertifisering, svanemerke, av utleier som har visse kriterier på plass.
- Lite medvirkning og organisering

Gruppearbeid – Hva er et trygt og godt hjem?

Stefano og Ida fra Batteriet Vest ga deltakerne, som var delt inn i ulike grupper, i oppgave å enten tegne/skrive eller bygge med lego det de forbinder med et trygt og godt hjem.

BOLIG TALT - hvem gjør hva?

Panelsamtale med Erik Simensen fra Husbanken, Anne Gamme fra Kommunesektorens interesseorganisasjon (KS), Ingrid Sælid Gilhus fra OBOS, Katrine Standal fra Trondheim Boligstiftelse og Hajar Benhammou som leder Kommunaldepartementets brukerråd for boligsosial politikk. Anne-Rita Anddal fra Leieboerforeningen/SF ledet panelsamtalen.

Anne-Rita fra Leieboerforeningen innledet samtalen ved å snakke om den økende fattigdommen i Norge og de utfordringene mange står overfor på boligmarkedet. Regjeringen har iverksatt noen boligsosiale virkemidler, som startlån, bostøtte, kommunale boliger. Et problem med kommunale boliger, som varierer veldig fra sted til sted avhengig av den gjelden-

de kommunale strategien, er at beboere i liten grad føler eierskap til egen bolig fordi de ofte mangler medbestemmelse. Det bør opprettes brukerråd i kommunene.

Når det gjelder bolig blir sosial bærekraft brukt som et slagord, men hva mener vi egentlig med det? Ifølge Regjeringen skal «...sosial bærekraft være et premiss for boligbygging og områdeutvikling på lik linje med miljømessig og økonomisk bærekraft. Gjennom planlegging tilrettelegger kommunene for attraktive og tilgjengelige boligområder for hele befolkningen....» Hva tenker paneldeltakerne om dette og ikke minst at det er kun 8 år igjen til 2030, som er fristen for en innfrielse av FNs bærekraftsmål.

Erik Simensen fra Husbanken tok utgangspunkt i den nasjonale boligsosiale strategien og hvordan jobbe ut mot kommunene som er første linja i boligpolitikken. Hva er det mulig å gjøre med de utfordringene kommune har? Et mål

må være god kunnskaps overføring, spre gode løsninger og derigjennom hjelpe kommunene å finne gode løsninger for sine innbyggere.

Husbanken ble etablert i 1946, med mål om å gjenreise landet etter krigen. Det har skjedd mye etter den tid, også med Husbankens rolle. I dag er Husbankens samfunnsoppdrag å forebygge at folk blir vanskeligstilte, det vil si hjelpe de som er vanskeligstilte på boligmarkedet.

Et mål er at de som kan og vil eie bør få hjelp til å klare det, gjennom leie til eie og andre virkemidler. Husbanken forholder seg til eierlinja; bidrar til små forskjeller som kan hjelpe neste generasjon.

Sosial bærekraft betyr for Husbanken, bærekraftsmål 1 fattigdomsbekjempelse og bærekraftsmål 17 som handler om samhandling og samarbeid. I samarbeid med kommunene ser man at flere kommuner har en bredere og mer sosial profil på sine strategier.

Spørsmålet ifølge Simensen er; Kan man ha sosial bærekraft når det er markedsleie på leiligheter? Både eierlinja og leiemarkedet har mulighet til å finne løsninger som kan avhjelpe dette gjennom ulike virkemidler.

Anne Gamme fra Kommunesektorens interesseorganisasjon (KS) la også vekt på den nasjonale strategien som grunnlagsdokument for det boligsosiale arbeidet. Den tidligere strategien hadde en del kortvarige tilskuddsordninger, den nye er bedre på dette og har i tillegg samlet flere tilskuddsordninger.

KS jobber på vegne av alle kommuner i Norge og har også arbeidsgiveransvar for de gruppene som får lønn fra kommunal sektor. KS skal være med på å sikre gode rammebetingelser for kommunens oppgaver og ansvar, inkludert utvikling av bedre av tjenester og nye løsninger til beste for alle innbyggere i kommunen. Kommunene har lokalt politisk styre, men på noen områder formidler KS situasjonen kommunene opplever og vitner om. Kutt i boligpolitiske virkemidler, vil svekke dette arbeidet.

Ingrid Sælid Gilhus fra OBOS, som ble stiftet i 1929 med hovedmål om å skaffe boliger til medlemmene sine, la vekt på at det har blitt

vanskeligere å komme inn på boligmarkedet. Eierandelen synker med lav inntekt. OBOS har derfor sett på nye boligkjøpsmodeller som kan være med på å senke terskelen slik at flere kan få tilgang til egen bolig.

I 2018 introduserte OBOS Bostart som gjør at en kan kjøpe en helt ny bolig til rundt 10 prosent lavere enn ordinær markedspris. OBOS har forkjøpsrett når en selger. OBOS senker egenkapitalkravet gjennom "deleie" (markedsleie på 50% av boligen, eier 50% av boligen) som alternativ til å leie. Ingen behovsprøving. 70% av leilighetene til OBOS skal tilbys gjennom boligkjøpsmodellene, med "deleie" som størst andel. OBOS er bare en aktør blant flere, trenger flere virkemidler som hver har sin rolle inn i dette.

Kathrine Standal fra Boligstiftelse i Trondheim la vekt på at boligmarkedet også inkluderer de som leier. Boligstiftelsen i Trondheim ble opprettet i 1972 av Trondheim kommune (10.000), men eid av formålet sitt. Boligstiftelsen har et mål om allmenn boligsektor og ønsker å leie ut boliger til alle som trenger en bolig av ulike årsaker, og de ønsker å tilby langsiktighet, eierskapsfølelse, fellesskap, beboerstyring og -deltakelse og muligheten til å bo trygt og godt i eget hjem! Plan om å bygge 500 boliger i Trondheim de neste årene. Eksempel fra Tyskland, 60% av boliger i Wien er subsidierte boliger (inntektsgrense 40.000 euro, livslang leie). God, rettferdig boligpolitikk er ikke bare viktig for enkeltmenneske eller moralsk riktig, men det er samfunnsøkonomisk smart å utvikle en Allmennboligsektor.

Sosial bærekraft oppnår man ikke gjennom billigere leie, boligmarkedet er grunnleggende urettferdig der Norge er nesten det eneste land i Vest-Europa som ikke har en ideell boligsektor som alternativ.

Hajar Benhammou, medlem av Boligbyggs beboerråd og leder Kommunaldepartementets brukerråd for boligsosial politikk, la vekt på hvor dyrt det er å skaffe seg en bolig i dag og hva får man igjen for pengene når man betaler så mye?

Hun har selv vokst opp i en kommunal bolig, der familien har bodd i samme leilighet i 38 år uten mulighet til å kjøpe seg egen bolig. I kom-

munale boliger må en ofte forholde seg til korte kontrakter, og få rekreasjonsmuligheter. Hva fødes man inn i når man vokser opp i kommunal bolig? Ikke de samme muligheten som mange jevnaldrende. Gjennomsnittskontrakt på 3 år, som går kjempefort, mange kontraktsfornyelser i desember/januar inkludert husleieøkning. Kommunen deler ikke lenger ut langtidskontrakter.

Det er ofte vanskelig å forstå brevene fra kommune, språket er vanskelig og det er korte frister. Skal man sette dette ansvaret å forstå disse brevene på enkeltpersoner? Stor belastning sammen med andre livsutfordringer. Dette kommer på toppen av alt annet.

Kommunaldepartements brukerråd er 1 år gammelt, og det vil ta tid å bygge det opp og til at det blir selvgående. Vanskeligere å sette ord

på løsninger enn på problemer. Forventes at rådet skal komme med løsningene. Det trengs dialog og interesse fra begge sider. Føler seg ikke sett og hørt når de som har opprettet rådet ikke dukker opp selv for å delta i arbeidet og lytte. Forbedringspotensial her. Man må bli tatt seriøst.

Hajar til slutt vekt på sin egen historie og hvordan hun kan komme til å bruke hele livet på å utdanne seg til å få råd til en bolig, der hun mente at det er et stort gap mellom ordningene som skal hjelpe deg økonomisk og de ordningene som skal hjelpe deg å kjøpe bolig. Ordningene må snakke bedre sammen og være bedre tilpasset nye løsninger.

BOLIG TALT – hvordan ser fremtiden ut? Vi skaper Mulighetsgata!

Til denne delen av programmet hadde vi invitert representanter fra ulike boalternativ til å presentere andre muligheter innenfor boligmarkedet, av mange kalt den 3.boligsektor.

Kine fra Batteriet Trondheim presenterte deltakerne Ole Pedersen fra Tøyen Boligbyggelag/Nedenfra, Kathrine Standal fra Svartlamoen, Arild Eriksen fra Ormsundveien Økogrend og Katja Bratseth fra Byantropologene. Hver av dem hadde ti minutter til å presentere sine prosjekt, før deltakerne på konferansen kunne gå rundt og snakke med hver enkelt av dem på ulike stands plassert rundt i rommet.

Ole M.Y. Pedersen fra Tøyen BBL/Nedenfra, la vekt på at bolig angår det meste som folkehelse, skolegang, oppvekst, kriminalitet, ensomhet m.m. Slik som situasjonen er i Oslo, kunne en singel sykepleier kun kjøpe 2 av 100 boliger i Oslo i 2021. Det er det som kalles sykepleierindeksen. Ca 40% av alle husstander i Oslo

tjener mindre enn en sykepleier.

Hva er den 3.boligsektor?

- En ikke-kommersiell boligsektor for den generelle befolkningen.
- En mangfoldig sektor av ulike boligsosiale løsninger
- Ideell sektor, som i andre velferdsområder
- Ikke en spesifikk gruppe

Kathrine Standal fra Svartlamoen har jobbet 8 år som leder for Svartlamoen i Trondheim– Norges første byøkologiske forsøksområde. På Svartlamoen er 23 kvm gjennomsnittsareal pr beboer. Det kommer 100- 200 søknader pr år, men der er kun rundt 10 boliger som frigis i året. Kathrine la vekt på at det er forskjell på hjem og bolig. Det handler om identitet, trygghet og tilhørighet.

Arild Eriksen fra Ormsundveien økogrend i Oslo fortalte kort om Ormsundveien Økogrend et boligprosjekt som ennå ikke er realisert. Prosjektet har vært planlagt siden 2012, og springer ut fra det eksisterende byøkologiske boligprosjektet Ormsundveien 14. Grenda vil bestå av rimelige utleieboliger med langsiktige leieavtaler og mennesker i ulike livsfaser skal kunne bo godt og stabilt der. Den sosiale bærekraften har en viktig plass i økogrenda. Oslo kommune har landets høyeste andel økonomisk vanskeligstilte, og mange av disse har få valgmuligheter på

boligmarkedet. For Ormsundveien Økogrend har det hele tiden vært en forutsetning at gren- da skal inkludere ulike grupper som er vanskeligstilte på boligmarkedet.

- Kvalitativ forskning
- Rådgivning
- Sosiokulturelle stedsanalyser
- Medvirkning
- Evalueringer

Katja Bratseth fra Byantropologene la vekt på at Byantropologenes samfunnsoppdrag er å bidra til å forme mer demokratiske, mangfoldige og bærekraftige samfunn. Deres formål er å sette folk i fokus når steder utvikles. Det gjør de blant annet gjennom:

Byantropologene legger vekt på sosial bærekraft og arbeidet deres med med by- og stedsutviklingsprosesser sier de preges av lokal innsikt, slik at både prosess og resultater kan bidra til sosial bærekraft over tid.

Fredag 4.november

Dagen ble startet med en kort bildeka-
valkade fra dagen før og deretter kort
informasjon om programmet for resten av
dagen.

BOLIG TALT – hva vil vi si til politikerne?

Alle deltakerne ble delt inn i grupper
på de ulike bordene med en batterist
som ordstyrer på hvert bord.

Spørsmålene de ble bedt om å diskutere, der
halvparten av gruppene begynte med de to
første og andre halvparten med de to siste, var:

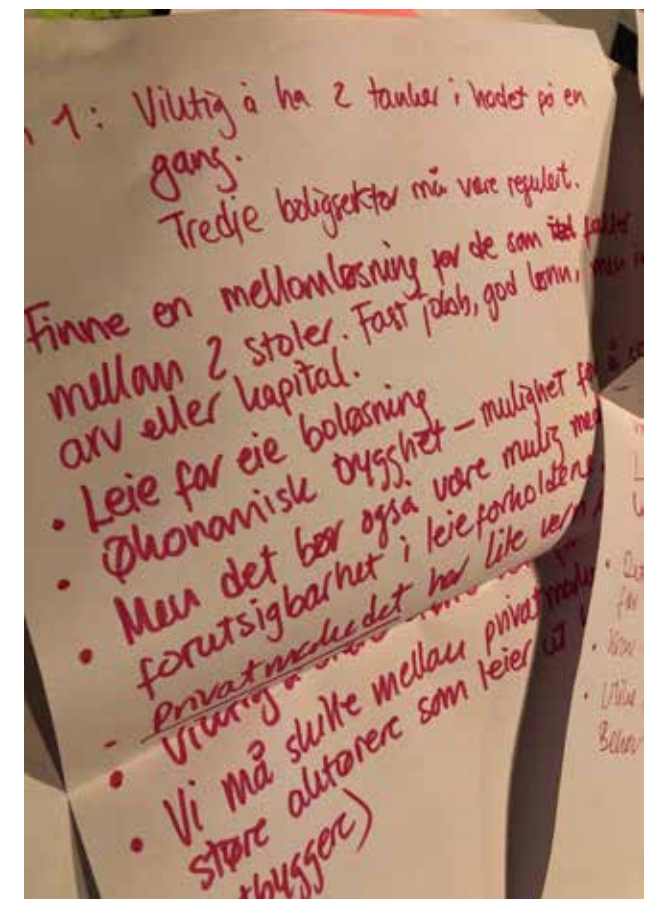
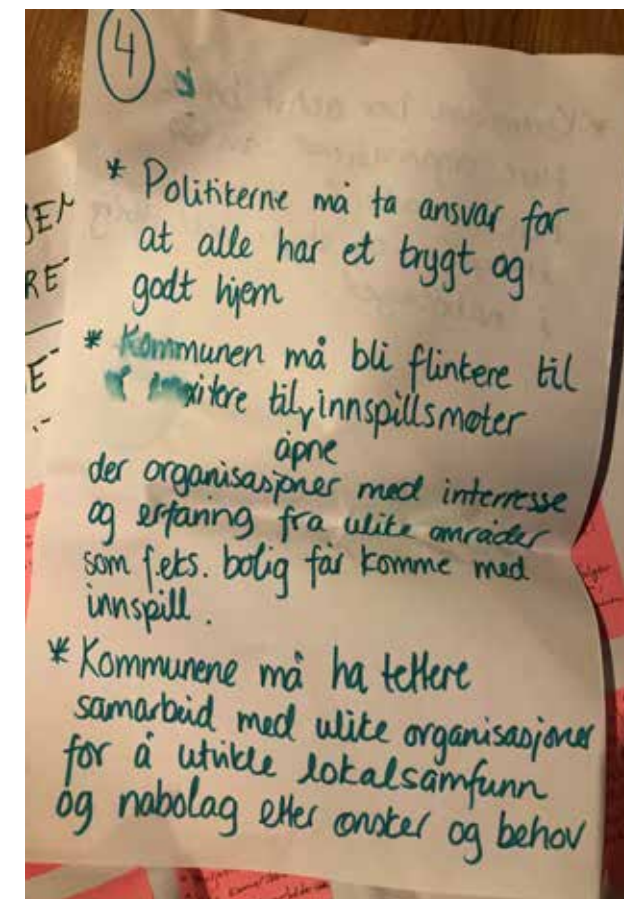
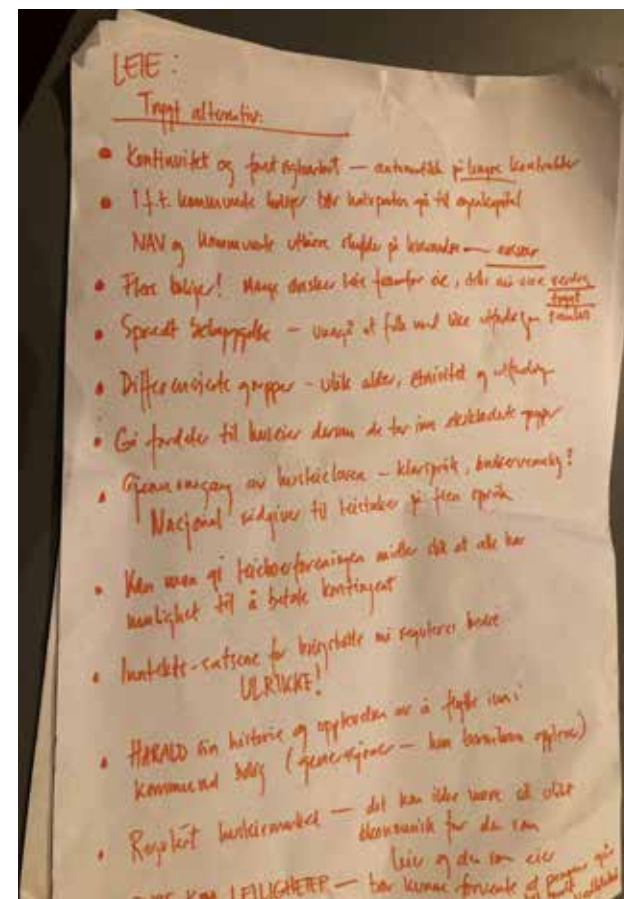
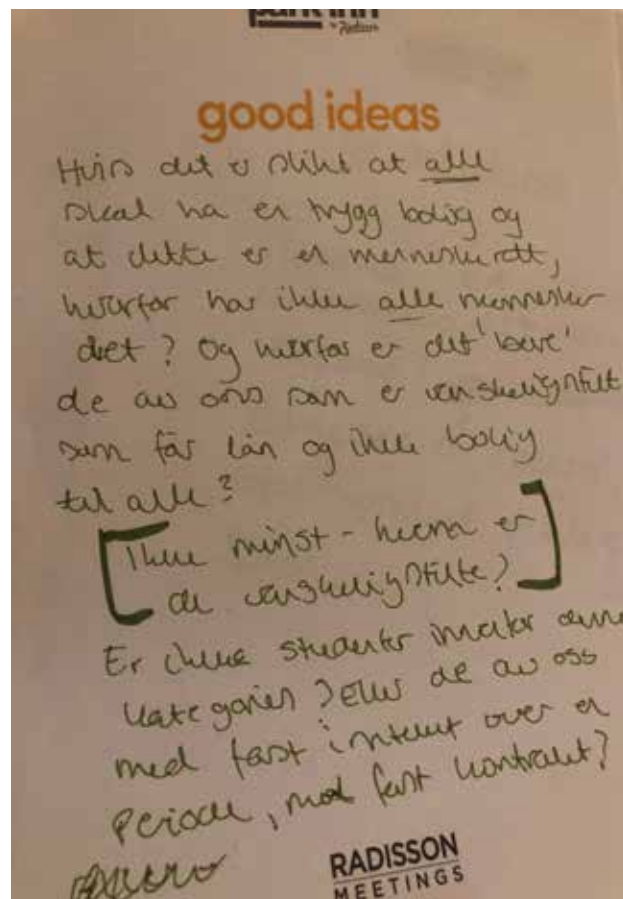
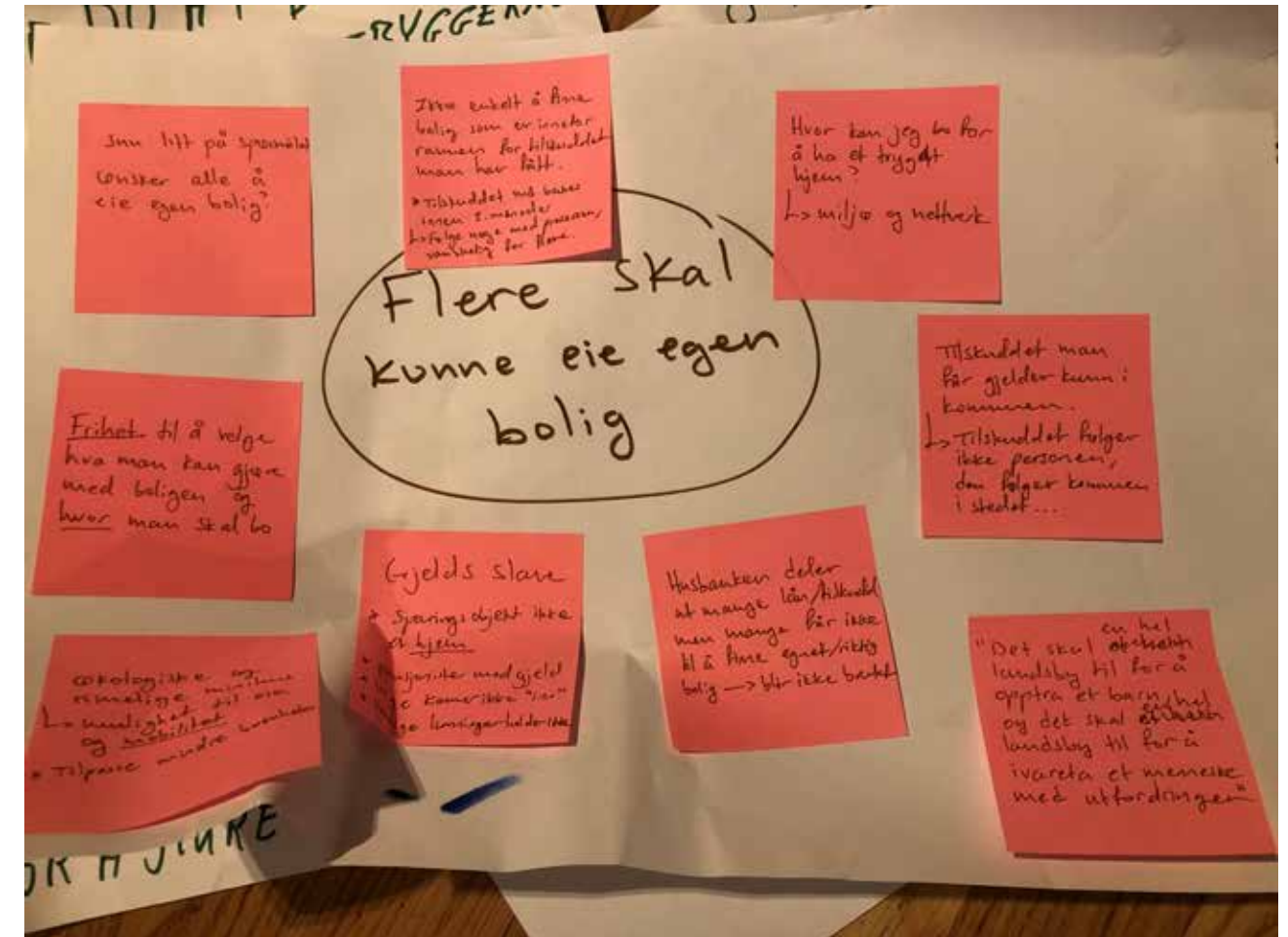
- Hvorfor står det i den nasjonale strategien
at flere skal eie sin egen bolig? Er det viktig
og er det realistisk å få til?
- Er leie av bolig et trygt alternativ, og hva
skal eventuelt til for at leie skal være et trygt

alternativ? Hvem har ansvaret for standar-
den på leiemarkedet?

- Hva er et godt nabolag og hvordan skape
et godt nabolag? Hva skal til for å skape
attraktive og sosialt bærekraftige lokalsam-
funn?
- Trygge og gode boforhold er viktig for å
bekjempe fattigdom, hvem sitter med an-
svaret? Bolig som den fjerde velferdspilar
- hvordan legge til rette for et trygt og godt
hjem i de ulike livsfasene?

Oppsummering gruppearbeid

Nedenfor er noen bilder som beskriver noe av
det som ble diskutert på gruppene, inkludert
hvilke spørsmål deltakerne ønsket å stille poli-
tikerne.

I oppsummeringen etter gruppearbeidet, ble hver gruppe bedt om å trekke frem ett spørsmål de ville stille politikerne, enten ved å bruke en roperet eller komme inn i salen med en demonstrasjonsplakat for å få politikerens oppmerksomhet.

Nedenfor er spørsmålene som ble trukket frem fra gruppearbeidet

- Hva vil det si å være vanskeligstilt? Hvor går grensen? Hva med de som har midlertidig arbeid og ikke får lån i vanlig bank?
- Hvorfor gjør dere det vanskelig for sårbare grupper å komme inn på boligmarkedet?
- Hvorfor er ikke informasjonsflyten bedre? Informasjonsflyten må bli bedre og språket mere tilgjengelig for alle.
- Hvordan skal politikerne regulere boligmarkedet slik at det blir tydelig hvem som blir ansvarlig for standardene på boligene?
- Hva skal politikerne gjøre for å skape mer stabile boforhold?
- Hvorfor er vi kommet hit vi er? Hvorfor er

det rundt 200.000 som ikke klarer å komme seg inn på boligmarkedet? Hvorfor øker dette antallet? Har dere utbyggerne eller beboerne i tankene når dere lager en plan?

- Hva mener politikerne er et godt hjem for seg selv.
- Hvor lenge synes politikerne at å bo på asylmottak er et trygt hjem? Hva med de papirløse?
- Hvem har ansvaret for at alle har et trygt og godt hjem? Hvilke kriterier er det som følges?
- Hvor stor påvirkning har de som bor der?
- Hvordan kan politikerne være med på å skape bomiljøer som er tilgjengelig for alle?
- Merkeordning på utleieboliger, kan politikerne jobbe for dette?
- Hvordan skal mennesker som leier i dag få hjelp til å eie?

Tiden gikk fort og det ble ikke tid til alle spørsmålene, men deltakerne ble oppfordret til å ta med seg spørsmålene til lobbyarbeid i egen kommune.

Bolig talt – hva mener politikerne?

Sidsel fra Batteriet Oslo ledet politikerdebatten og de som deltok var Sofia Rana fra Rødt (Oslo Bystyre), Marian Hussein fra SV (Helse og omsorgskomiteen), Haakon Riekes fra Venstre (Oslo bystyre), Håkon Snorheim nestleder Unge Høyre og Maria Zähler- FrP Grunerløkka (Nestleder i Oslo FrP og vara på Stortinget).

Nedenfor følger et kort sammendrag av hovedpunktene til politikerne.

Sofia Rana fra Rødt sitter i byutviklingsutvalget i Oslo bystyre. Hun la vekt på at hvis en tar utgangspunkt i sykepleierindeksen, inkludert lavinntektsfamilier, så holder ikke lønningene tritt med boligpriser. Regjeringens vekt på eierlinja får utfordringer for de som leier og deres organisasjoner. Markedsleie er urimelig når beboerne ikke har markedsleie. Videre var

hun opptatt av at både 3.boligsektor og lokaldemokratiet må styrkes. I mange tilfeller er tomteprisen høye og kommunene er presset til å maksimere profitt. Det må stilles flere krav til at utbyggere forholder seg til virkeligheten, søknadene må reflektere helheten.

Det må legges til rette for selvbyggingsprosjekter og flere må inspireres til å sette i gang boligbyggelag. Rana la også vekt på at det nesten bare er snakk om å komme inn på boligmarkedet, noen må snakke på vegne av de nesten 1 million som leier.

Når det gjelder spørsmålet om de papirløse er Rødt opptatt av de papirløse må sikres retts hjelp, at de må behandles som ressurser og få lov til å jobbe. Papirløse er kanskje de som er aller mest «vanskeligstilte». Flere har fått opp øynene nå som det kommer flyktninger fra et europeisk land. Det er en menneskerett å ha et trygt sted å bo, understreket Rana. Det nytter ikke å bare bygge og skaffe nye boliger inn i det samme markedet. Rødt legger vekt at felleskap fungerer, og er opptatt av grasrota.

Marian Hussein fra SV sitter på Stortinget i Helse-

og sosialkomiteen og la vekt på at en først og fremst må se på et trygt og godt hjem som en menneskerett og ikke en utgift.

Hun trakk frem sosialt entreprenørskap, eksempler på 3.boligsektor som Tøyen BBL og ikke minst Leieboerforeningen. Å organisere beboere i kommunale boliger for å styrke den stemmen er viktig. Lett å si at vi skal lytte til de nederst ved bordene, men dette må organiseres. De viktigste stemmene kommer til orde helt til sist, når mange avgjørelser allerede er tatt.

Boligmarkedet er styrt av kapitalinteresser. Det handler om marked og hvordan utbyggerne tjener på dette, der en ofte venter på at markedet "modnes" for maks fortjeneste. Dette handler også om kvalitetssikring, lys, bomiljø, og ikke minst infrastruktur. Mennesker skal ha hele livet sitt inn i disse områdene, noe som krever samhandling på tvers av de som skal levere tjenestene.

Politikerne må være de som legge til rette for en best mulig sosial boligpolitikk der menneske står i sentrum. Det kan ikke være den enkelte som må jobba hardere. En trenger å gå tilbake i Norsk bolighistorie; Hvordan fikk man til gode bomiljøer tidligere? Kanskje det betyr at en må

regulere mer, og ha sterkere statlige føringer. Det er behov for en ny husleielov og det litt kjapt. Bostøtte bør reguleres ift prisstigning.

Når det gjelder de papirløse drives det mye symbolpolitikk. Problemet med en del asylmottak er at det drives av aktører der pris er førende. Tidligere drev Norsk Folkehjelp flere mottak, men nå er det flere profitt-drevne aktører. Har ført til uhensiktsmessige steder som både går på akkord med FN-resolusjoner og verdighet.

SV vil ha en boligpolitikk for de mange! De ønsker boplikt slik at boliger som selges kan bli noens hjem, noe som kan sikre folk muligheter og styrke fellesskapsløsninger.

Haakon Riekeles fra Venstre er medlem av byutviklingsutvalget i Oslo bystyre. Han trakk frem at stabile boforhold og gode boliger er en forutsetning for det gode liv. De handler om medvirkning der det som påvirker prosessene mest er menn over 50 år med god råd. Det er viktig at en større del av befolkningen blir hørt. Må ikke tillate at det bygges morgendagens slum.

Vi har fattige i Norge; det er de reelt vanskeligstilte. Det er for få kommunale boliger, som må spres slik at det ikke skapes segregerte nabo-

lag. Alle skal ha rett på en god bolig, og da må man ikke godta at det bygges dårligere boliger.

Håkon Snorheim er nestleder i unge Høyre og mente at det må bygges flere boliger slik at flere får mulighet til å kjøpe seg bolig. Han mente at politikere i større grad bør gå ut å snakke med mennesker, banke på dører, prate med velgerne mer enn bare i valgkampen.

Noe av det viktigste vi gjør er å blande mennesker i ulike livssituasjoner. Ikke stue vekk grupper.

Det må bli kjøpers marked i stedet for utbyggers marked. Boligprisveksten størst i storbyene. Et problem er at boliger som er lovet bygget blir ikke bygget. Tror ikke politikerne kjenner til problemstillingene godt nok.

I forhold til bostedsløse og flykninger la han vekt på at det er mange ting man må ta hensyn til når mennesker beveger seg over landegrenser. Et viktig prinsipp må være at boforhold ikke skal være helseskadelig. En del mottak ble opprettet over natten, bygninger som ikke har vært i god nok stand. Skal man ha et sted å ta de imot eller ikke, så blir kanskje dette resultatet av å snu seg rundt i farta.

Leiemarkedet er etterspurt, har blitt et yndet investeringsobjekt. Bolig er til syvende og sist en kommunal oppgave, så viktig å bruke de lokale politikerne for eget lobbyarbeid.

Maria Zähler er nestleder i Oslo FrP, og blant annet opptatt av at barn skal ha trygge og stabile oppvekstmiljøer. Flere må ta del i markedet og leiemarkedet skal være et trygt alternativ. Folk flest skal ha god nok råd til å leve et godt, meningsfylt liv uten å bekymre seg for skyhøye boutgifter.

Det hele bunner i at det bygges for få boliger. En bør også redusere egenkapitalkravet for førstegangskjøpere, se på singelfradrag på skatten, fordi mange bor alene og singelaspektet mangler. Det bør også bygges nok studentboliger. Barnas inntekt må holdes utenfor ved beregning av bostøtte, dette ble endret ved FrP. Protester mot bygging av boliger som bygges av naboer (de som skal bo der blir ikke hørt). De holder på med programprosessen i Oslo FrP og ønsker inspirasjon og innspill.

Konferanseslutt
Takk for nå og god tur hjem!

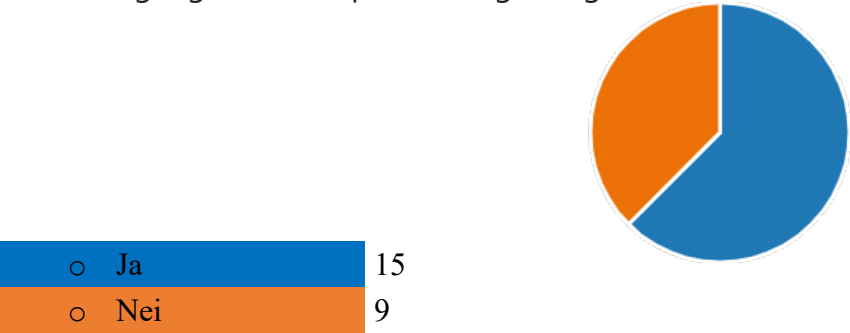
Elektronisk evaluering

Makt og muligheter 2022

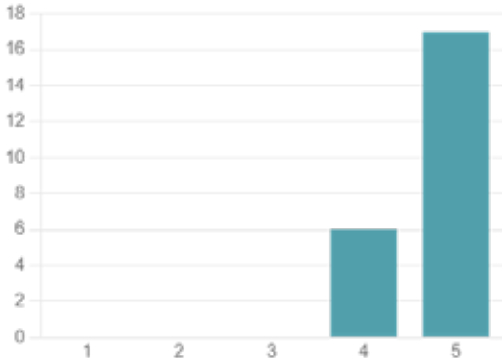
24

Svar

1.
Er det første gang du deltar på Makt og muligheter?

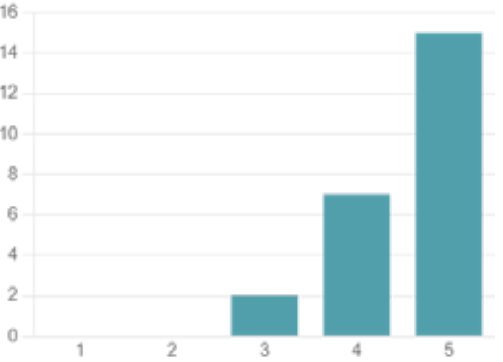
2.
Hva er totalinntrykket ditt av konferansen?

(På en skala fra 1 – 5 der 5 er svært fornøyd)

4.74

3.
Hvordan likte du måten konferansen var lagt opp på, fordelingen mellom plenumssamtaler og gruppearbeid?

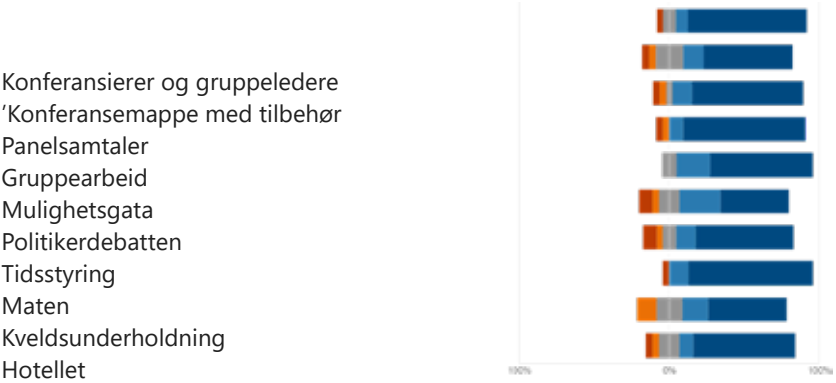

(På en skala fra 1 – 5 der 5 er svært fornøyd)

4.54

4.
Hvor fornøyd er du med følgende deler av konferansen?

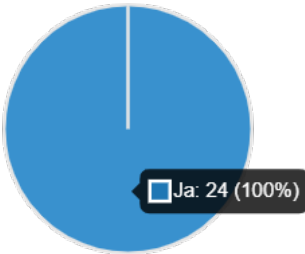
Veldig misfornøyd- Delvis misfornøyd- Verken fornøyd eller misfornøyd- Delvis fornøyd - Veldig fornøyd

5.
På programmet generelt, savnet du noe, eller er det andre ting vi burde ha brukt mer tid på?

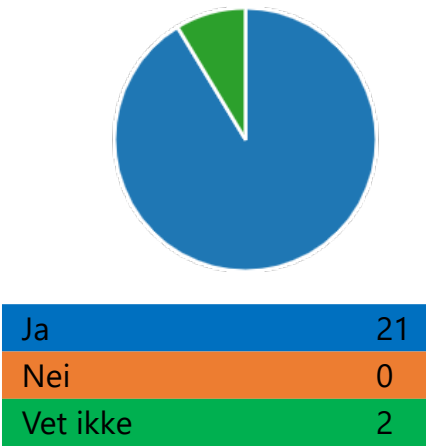
- Vet ikke hva d skulle være
- Et annet hotell
- Politikere diskusjon
- Skulle ønske vi kunne ha litt mer pauser og at seminaret var litt lenger, altså en dag ekstra. Føler at man ble mer kjent med andre mennesker på dag to og ha samtale med andre og få flere samarbeidspartnere, enn på dag 1.
- Stort sett meget bra. Veldig lærerikt for meg. Ønsket meg full lys for å kunne se ansikter og bli kjent.
- Kunne brukt litt mer tid på mulighetsgata, tenker da på presentasjon++ med den.

6.
Ble du kjent med noen nye mennesker på konferansen?

Ja	24
Nei	0
Vet ikke	0

7. Ble forventningene dine til Makt og muligheter oppfylt?

8.

Andre kommentarer?

- Årets viktigste konferanse!!!
- Hadde stort utbytte av dette.
- Kommer gjerne igjen 12-15% av hh i storbyene strever med betydelige vanskeligheter i boligmarkedet. 40 år etter vi fjernet reguleringen av borettslag, er det på tide å snu. Vi må bygge mer regulerte / subsidierte / ikke-profitbasert boliger!
- Fin og tydelig rød tråd i alt.
- Gratulerer med godt gjennomført konferanse.
- Lys er viktig!
- Vi trenger kanskje noe mer/annen underholdning, jeg vet at saken jobbes med. Det er også meget viktig å ha peil/kunnskap om det tekniske utstyret som er tilgjengelig

DELTAKERLISTE

Vest-Norge	Ann Mari Trondhjem	FØL Norge For Økt Levestandard
Vest-Norge	Kamila Warciak	Beatus Cras
Vest-Norge	Pascal Bibentyo Kirusha	Pafev
Vest-Norge	Josue Munuguakonkwa Rwi-	Pafev
Vest-Norge	kubura	Beatus Cras
Vest-Norge	Agnieszka Lamorska	Mennesker i Limbo Bergen
Vest-Norge	Fariba Rashidi	Mennesker i Limbo Bergen
Vest-Norge	Rahel Samuel	Jussformidlingen
Vest-Norge	Tobias Bergem Mayandia	Aleneforeldreforeningen Bergen og omegn
Vest-Norge	Carina Ulvestad	App for fosterhjemsbarn
Vest-Norge	Aina Hågensen	Etiopisk forening i Hordaland
Nord-Norge	Gideon Digene	Bamse B
Nord-Norge	Svein Ole Lindqvist	Bamse B
Nord-Norge	Merethe Lindqvist	RIO-landsdekkende brukerorganisasjon på rus-
Nord-Norge	Kitt-Anne Hansen	feltet
Nord-Norge	Astrid Ripnes	Alternativ Jul
Sør	Mayada Mustafa	Multikulturelt initiativ og Ressurs nettverk
Sør	Torkel Christiansen	Kristiansand konsult
Sør	Ahmad Arwa Nouh	Kristiansand konsult
Sør	Rudi Freier	Marin Recovery
Sør	Tommy Fjelde	Marin Recovery
Sør	Kagnew Negash Mekonne	Etiopere og etiopisk fødte menns forening i Agder
Sør		(EEFMA)
Sør		Etiopere og etiopisk fødte menns forening i Agder
		(EEFMA)
Midt-Norge	Sylwia Balawender	Polsk-norsk forening Razem=Sammen
Midt-Norge	Agnieszka Kapral	Polsk-norsk forening Razem=Sammen
Midt-Norge	Lena Helander	Wake Me Up Norway
Midt-Norge	Ann-Mari Hansen Romul	Power - på rett vei
Midt-Norge	Elizabeth Markhus Alexandersen	Den Lille Brua - Fritidsklubb
Midt-Norge	Torill Jonette Nerlien	ASI Trøndelag: Arena for samfunnsinkludering
Midt-Norge	Veronica Nerlien Bell	ASI Trøndelag: Arena for samfunnsinkludering
Midt-Norge	Arvid Rosseland	IVF - Internasjonal velferdsforening
Midt-Norge	Hirut Adafre Kidane	Den Lille brua - Fritidsklubb
Oslo	Abisolom Fiseha Hagos	Mennesker i Limbo Trondheim
Oslo	Hayat Alamin Hamdan	Mennesker i Limbo Trondheim
Oslo	Anita Lesteberg	For Økt Levestandard (FØL) Norge
Oslo	Kubra Ifzal	Rabea Movement Norway
Oslo	Fredrik Hossmann	Rikdom er å dele
Oslo	Ihsan Katrji	Forening for norskopplæring og inkludering
Oslo	Rubina Chaudhry	Forening for norskopplæring og inkludering
Oslo	Karen Contreras Lisperguer	Latinamerikansk forening (LAF)
Oslo	Hanieh Torkamann	Latinamerikansk forening (LAF)
Oslo	Mehrdad Ganji	Alternativ Møteplass i Gamle Oslo
Oslo	Ezana Abebe	Mennesker i Limbo Oslo
Oslo	Angessom Fessha	Mennesker i Limbo Oslo
Oslo	Jørn Andreassen	Boligopprøret
Oslo	Harald Øyen	Boligopprøret
SF	Cathrine Austrheim	Aleneforeldreforeningen
SF	Felipe Garcia	Velferdsalliansen
SF	Liv Airin Fragaat	Velferdsalliansen
SF	Anne Rita Andal	Leieboerforeningen

SF	Cathrine Skårn	Leieboerforeningen
SF	Johnny Risjord	Bikuben Regionalt Brukerstyrt Senter Nord-Norge
SF	Viktor Brustad	Bikuben Regionale Brukerstyrte Senter Nord-Norge
SF	Ulrike Wessels	Spillavhengighet Norge
SF	Christoffer Lian	Spillavhengighet Norge
SF	Linda Skavberg	Marborg, brukerorganisasjon på rusfeltet
SF	Astor Berntsen	Marborg, brukerorganisasjon på rusfeltet
SF	Fredrik Nilsson	RIO- en landsdekkende brukerorganisasjon på rusfeltet
SF	Hilde Rønnaug Kitterød	Likestilling, Inkludering og Nettverk
SF	Johan Lothe	Wayback - livet etter soning
Batterister	Anne-Katrine Berglund	Batteriet Nord-Norge
Batterister	Julie Kristiansen	Batteriet Nord-Norge
Batterister	Kine Nilsen Myre	Batteriet Midt-Norge
Batterister	Eva Fridstrøm	Batteriet Midt-Norge
Batterister	Stine Sundan	Batteriet Midt-Norge
Batterister	Ingrid Kleba-Næss	Batteriet Sør
Batterister	Andrea Helland	Batteriet Sør
Batterister	Stefano Gardone	Batteriet Vest-Norge
Batterister	Ida Sæbø Larsen	Batteriet Vest-Norge
Batterister	Ellen Bachmann	Batteriet Oslo
Batterister	Paloma Leon	Batteriet Oslo
Batterister	Tea Skogsrud	Batteriet Oslo
Batterister	Sidsel Elie Aas	Batteriet Oslo
Batterister	Maria d'Erasmus	Batteriet Oslo

Samarbeidsforum
– mot fattigdom i Norge

batteriet.no